

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt šeštieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2024 m. balandžio 5 d.

Nr. 13 (1563)

Iš žmogaus negalima atimti nei meilės, nei vilties, nei svajonių

Aldona KALESNIKIENĖ

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Ukmergės filialas kartu su svečiais, bendruomenės nariais Ukmergės Kultūros centro salėje iškilmingai paminėjo LPKTS Ukmergės filialo įkūrimo 35-metį. Šventės dalyvius pasitiko fotografijų paroda, pasakojanti filialo istoriją, užfiksuotas akimirkas iš buvusių tremtinių veiklos ir brangių žmonių veidus.

Pilnutėlėje salėje šventė prasidėjo traukinio, vežusio tremtinius į tolimą Sibirą, ratų bildėjimu. Tai sukaustė buvusių tremtinių širdis. Toliau sekė ukmergiškių, buvusių tremtinių pasakojimai. Tai operatoriaus Kęstučio Zabielos nufilmuotas jautrus, iki širdies gelmių jaudinantis filmas.

Lietuvos himnas, tylos minute pagerbiami jau išėję Amžinybėn buvę tremtiniai, ir nuostabiai jautrus, nuoširdus literatūrinis muzikinis Jono Basanavičiaus gimnazijos moksleivių montažas apie sunkų tremtinių likimą nepaliko abejingų. Nuoširdžiai dėkojame mokytojoms Jovitai Majauskei, Irminai Balsienei, Loretai Žilinskienei, o mokytojų atliekamą dainą „Mėlynos vosylkos“ kartu traukė visi susirinkusieji.

Pranešimą apie Ukmergės filialo 35 metų veiklą pristatė filialo valdybos pirmininkė Aldona Kalesnikienė.

(keliamą į 2 psl.)

Ukmergės kultūros centre vos sutilpo atėjusieji į šventę

„Bangų mūšos“ trėmimo 75-erių metų sukakties minėjimas Vilniuje

Dr. Jonas JAKAITIS

Kovo 27 dieną prie paminklo sovietinės okupacijos aukoms atminti, Aukų g. skvere, Vilniuje, minėjome vieną dramatiškiausių Lietuvos 1949 metų kovo 25–28 dienų trėmimų istorijos operacijos „Bangų mūša“ („Priboj“) 75-erių metų sukaktį. Yra žinoma, kad 1949 m. kovo 25–28 d. buvo ištremta į Tolimuosius Rytus apie 32 000 Lietuvos gyventojų (apie 10 000 šeimų).

Prie paminklo Aukų gatvėje prisimintas trėmimas

(keliamą į 3 psl.)

Šaškių turnyras partizanui Juozui Lukšai-Daumantui atminti

Agnė ANDREIKĖNIENĖ

Kaune, Generolo Povilo Plechavičiaus kadetų licėjuje, vyko ypatingas šaškių turnyras: šaškių žaidimo meno moksleiviai bei suaugusieji galėjo semtis iš ryšininko-pogrindininko Jono Arbačiausko, kadaise šaškėmis žaidusio su pačiais partizanų vadais. 25 kartus jau vykęs istorinis turnyras pirmą kartą atkeliavo į Kauną ir dedikuotas partizano Juozo Lukšos-Daumanto atminimui.

Jonas Arbačiauskas

Šaškių partijos palėpėje ant šieno

Kaune gyvenantis Jonas Arbačiauskas gimė ir užaugo Alytaus rajone. Būtent tėvų sodyboje, dar būdamas paaugliu, jis susipažino su partizanų vadu Adolfu Ramanausku-Vanagu, kuris čia slapstėsi. „Vanagas nakvodavo mūsų sodybos palėpėje, ant aukšto, tarp šieno. Ten ir dirbdavo, rašydavo. Kartais nesibaigiančios slapstymosi valandos prailgdavo, todėl jis mane ne sykį kvietėsi pažaisti šaškėmis, šachmatais, kuriuos, kaip ir jis, labai mėgau“, – apie partijas su legendiniu partizanų vadu pasakojo Jonas Arbačiauskas. Ši, prie lentos užsimezgusi draugystė, nuvedė ir į didžiausius Jono gyvenimo iššūkius: 1954 m., būdamas vos aštuoniolikos metų, Jonas A. Ramanauskui padėjo gauti netikrus pasus, įgyvendindavo ir kitas pavestas užduotis.

(keliamą į 4 psl.)

Iš žmogaus negalima atimti nei meilės, nei vilties, nei svajonių

(atkelta iš 1 psl.)

Ji priminė „Tremtinio“ klubo įsikūrimą ir vadovus: „Pirmuoju vadovu tapo kunigas Viktoras Aukštakalnis, vėliau – Stasys Žižys, Pranas Kanapeckas, Albinas Zailskas, Rita Jasaulenkienė“.

Pranešėja vardijo visų pirmininkų didžiulį indėlį į filialo veiklą. Didelis rūpestis buvo įvairiose rajono vietose užkastų žuvusių partizanų palaikų paieška ir perlaidojimas Dukstynos kapinėse. Vėliau filialo nariai tęsė laisvės kovų ir tremties aukų atminimo įamžinimo darbus.

Buvo laikas, kai buvę tremtiniai ir politiniai kaliniai dalyvavo politinėje veikloje. Jie buvo renkami į Ukmergės savivaldybės tarybą – turėjo savo merą Vytautą Grušauską.

Dabartinėje veikloje buvusieji tremtiniai daug dėmesio skiria jaunimo pilietiniam ugdymui, organizuoja viktorinas moksleiviams, vykdo patriotinę, kultūrinę, atminimo įamžinimo veiklą, tvarko, rekonstruoja, naujai stato rezistencijos, tremties atminimo ženklus, paminklus, atminimo kryžius. Organizuoja minėjimus, akcijas ir įvairius renginius. Vykdo ir leidybinę veiklą: išleistas knygos „Viltis sugrįžti“ 2 dalys, „Laiko atodangos“, „Buožės vaiko prisiminimai“, lankstinukai apie filialo vykdytą veiklą.

Buvę tremtiniai aktyviai važiuoja į įvairias išvykas, vykdo edukacines programas, didelio pasisekimo sulaukė filialo organizuojami žygiai Vyčio ir Didžiosios Kovos apygardos partizanų kovų takais. Kiekvienais metais Ukmergės filialo nariai vyksta į LPKTS suvažiavimus ir į didžiausią metų šventę – sąskrydį Ariogaloje „Su Lietuva širdy“.

Filialo nariai dirba ir įvairiose darbo grupėse ir komisijose ne tik Ukmergės savivaldybėje, bet ir LR Seime. Apibendrinant vykdytą veiklą, pirmininkė pakvietė pažiūrėti trumpą filmą iš filialo veiklos archyvų, kuris ir su

linksmumo gaidelė pažvelgė į buvusių tremtinių vykdytą veiklą.

Šventės metu kalbėjo ir atvykę svečiai: LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila, LR Seimo nariai

Juozas Varžgalys, Angelė Jakavonytė, Algirdas Strončaitis, Jonas Pinskus, Ukmergės rajono meras Darius Varnas ir Širvintų rajono merė Živilė Pinski-vienė, Ukmergės rajono savivaldybės

tarybos nariai, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro darbuotojai, filialų iš Utenos, Jonavos, Panevėžio, Širvintų, Vilniaus, Šaulių sąjungos atstovai. Visi sveikino ir dėkojo už vykdomą veiklą ir už tai, kad nuolat primename, kokia neįkainojama yra laisvė.

Buvo įteikta LPKTS apdovanojimai žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“ Janinai Vanagienei ir Algytei Kirvelienei, padėkos aktyviausiems nariams, o buvęs tremtinys Algirdas Žilys ir politinis kalinis Leonardas Zigmantas Vašatkevičius pasveikinti garbingų jubiliejų proga. Priimti ir nauji nariai, kuriems pažymėjimus įteikė LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila. Už aktyvų dalyvavimą sąjungos veikloje, puoselėjimą bendrystės ir patriotiškumo vertybių filialo nariai buvo apdovanoti LR Seimo nario J. Pinskaus padėkomis.

Savo dainomis susirinkusiuosius pasveikino Širvintų ansamblis „Viltis“ (vadovė I. Vasiliauskienė), nuostabias dainas atliko Ukmergės buvusių tremtinių choras „Tremtinys“ (vadovė J. Juodienė). Renginio pabaigoje savo koncertą dovanojo Liveta ir Petras Kazlauskai.

Kad filialo 35-mečio šventė vyko sklandžiai ir gražiai, dėkojame LR Seimo nariui J. Varžgaliui, Ukmergės merui D. Varnui, Ukmergės kooperatyvo direktorei Angelei Andrikonienei, Vladiui Mikalajūnui, Genei Astikienei, Kultūros centro darbuotojams, Ukmergės gėlininkų draugijos pirmininkei Zinaidai Zarankienei, Ukmergės neįgalųjų sąjungos pirmininkei Daliai Unikienei, Ukmergės filialo valdybos nariams ir visiems padėjusiems organizuoti šventę.

Tai buvo graži ir prasminga proga visiems susitikti, pabūti kartu, pasidalyti prisiminimais ir suprasti, kad iš žmogaus negalima atimti nei meilės, nei vilties, svajonių, laisvės ar tikėjimo.

LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila dėkoja Ukmergės filialo pirmininkei Aldonai Kalesnikienei už prasmingą veiklą

Jautrus Jono Basanavičiaus gimnazijos moksleivių pasirodymas

Nuostabias dainas atliko Ukmergės buvusių tremtinių choras „Tremtinys“

Dainomis sveikino Širvintų ansamblis „Viltis“

Kviečiame prisidėti prie LPKTS veiklos!

Kaip ir kasmet iki gegužės 1 dienos pajamų mokesčio dalį galite skirti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai arba jos filialui.

Tai galite padaryti prisijungę prie elektroninio deklaravimo sistemos <https://deklaravimas.vmi.lt> ir užpildžius formą FR0512.

Skirdami 1,2 procento, nurodykite šiuos duomenis: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (galima nurodyti ir konkretų filialą), kodas 300032645.

Jei jūs nedirbate, paraginkite tai padaryti savo dirbančius artimuosius! Dėkojame!

LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“!

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. +370 700 55 400, internetu „prenumeruok.lt“. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117.

1 mėn. – 4,48 Eur, 3 mėn. – 13,44 Eur,

6 mėn. – 26,88 Eur, 8 mėn. – 35,84 Eur.

„Tremtinio“ prenumerata – tai puiki dovana giminaičiui, draugui, kaimynui.

Įvykiai, komentarai

Liepto galas?

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Pastebėjau tokį dalyką: kai pradedi kalbėti apie praeityje garsias politines batalijas, kuriose įrodinėjai, kad konkretus politikas yra kremliaus projektas – o šiandien tai galutinai paaiškėjo, buvę oponentai susiraukia ir priekaištauja, kam, girdi, šnekėti apie tai, kas seniai buvo... Atseit neverta prisiminti. Ne, mielieji, verta! Nes prisimenu ne tiek tą politiką-kremliaus projektą, kiek jus, tada kryžium gulusius už Lietuvai kenkusį tipą! Todėl ir kalba eina ne tik apie jo, bet ir apie jūsų pačių atsakomybę. Už tai, kad balsavote už „šmaikštų“ ir turtingą, už „konservatorių priešą“, už „gražų vaizdelį“. O kur šiandien jūsų dievukas-stabukas Viktoras Uspaskichas?

Štai ką neseniai išplatino Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba: „Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos (FNNT) pareigūnai, bendradarbiauda-

mi su Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF, Briuselis, Belgijos Karalystė), atlieka ikiteisminį tyrimą dėl galimo labai didelės vertės svetimo turto įgijimo apgaule (Lietuvos Respublikos BK 182 str. 3 d.) ir galimo dokumentų klastojimo, kai dėl to galėjo būti padaryta didelė žala (Lietuvos Respublikos BK 300 str. 3 d.), kuriam vadovauja Europos deleguotųjų prokurorų biuras Lietuvoje. Tiriamos aplinkybės dėl daugiau nei 500 tūkst. eurų dydžio Europos Sąjungos (ES) biudžeto lėšų (nuo 2014 m. iki 2020 m.) galimo įgijimo apgaule, kaip įtariama, neatliekant, nevykdant ir imituojant Europos Parlamento narių padėjėjų darbo funkcijas, turint tikslą apgaule gauti darbo užmokestį bei nedarbo išmokas.

Po papildomų duomenų (2024 m. pradžioje) gavimo iš Europos deleguotųjų prokurorų biuro Belgijos Karalys-

tėje bei kitų Europos Sąjungos institucijų, šių metų kovo 26–28 d. buvo vykdomi intensyvūs ikiteisminio tyrimo veiksmai – kratos – fizinių asmenų gyvenamosiose vietose, taip pat su veikalais susijusių asmenų buvusioje darbo vietoje (Darbo partijos būstinėje), taip pat atliktos proceso dalyvių, įskaitant liudytojus, apklausos, toliau atliekami ir kiti didelės apimties proceso veiksmai.

Šioje ikiteisminio tyrimo stadijoje, šiuo metu įtarimai pareikšti vienam fiziniam asmeniui. Tyrimui vadovaujantis Europos deleguotasis prokuroras kreipėsi į teisimą dėl kardomosios priemonės – intensyvios priežiūros įtariamajam asmeniui skyrimo, nustatant draudimus bendrauti su konkrečiais asmenimis. Šis prokuroro prašymas 2024 m. kovo 28 d., Vilniaus miesto apylinkės teismo buvo pilnai patenkin-

tas, nustatytas dviejų mėnesių kardomosios priemonės taikymo terminas. Taip pat prokuroro nutarimu taikomi laikini nuosavybės teisės apribojimo veiksmai. Ikitiesminį tyrimą organizuoja ir jam vadovauja Europos deleguotųjų prokurorų biuras Lietuvoje.“

Ir nors pranešimas baigiamas sakiniu „Vadovaujantis nekaltumo prezumpcija, asmenys yra nekalti, kol teismas nepatvirtina jų kaltės“, galima spėti, kad kalbama apie pagrindinį Darbo partijos veikėją. „Visiškai byra korupcinė partija. O juk tokia graži buvo pradžia, su Rusijos pinigais ir konservuotais agurkais bei pažadais visiems kelti algą bent iki 1509 litų!“ – ironizuoja vienas žinomas mūsų apžvalgininkas, parašęs, kad europarlamentaras ir Darbo partijos garbės pirmininkas V. Uspaskichas pateko į ES prokuratūros akiratį.

Kremliai savų negaila

Kovo 22-osios vakarą ginkluoti vyrai įsiveržė į Maskvos priemiestyje esančią „Crocus City Hall“ koncertų salę ir pradėjo šaudyti. Vėliau kilo gaisras (neaišku, ar dėl tyčinio padėgimo, ar dėl kitų priežasčių). Nors OMON bazė yra priešais pastatą, omonininkai į išpuolio vietą atvyko tik po valandos, kai teroristai jau buvo papsprukę. Žuvo arti pusantro šimto žmonių, tačiau ne visi – nuo teroristų kulku: kažkiek žmonių buvo rasta uždususių nuo gaisro dūmų (nes negalėjo ištrūkti iš uždarytų patalpų), kažkiek neišvengiamai turėjo žūti gaisre. Gal kada nors ir sužinos pasaulis, kas iš tikrųjų nutiko „Crocus City Hall“ pramogų komplekse, ir kiek aukų buvo, bet kol kas tenka remtis Rusijos informacija, kuri neverta jokio pasitikėjimo.

Lygiai taip pat neverta tikėti ir visa vėliau pasirodžiusia „informacija“ apie sulaikytus tadžikus „teroristus“ ir, žinoma, prastai parengtus melus, kad „pėdsakai veda į Ukrainą“. Tačiau išvadas padaryti galima: Rusija yra teroristinė valstybė, kurioje negalioja civilizuoti įstatymai. Tai jokia naujiena, bet vis atsiranda tai patvirtinančių faktų. Eilinis iš jų – sugautų tariamų teroristų likimas, kuriuos stebėtina greitai sugavo ir stebėtina greitai nuteisė.

Teismo salėn atvesti „nusikaltėliai“ priminė žmones, išgyvenusius lėktuvo katastrofą – klaikiai sužaloti, bet leisgyviai (tiesa, nežinia, kokio gyvumo vienas iš jų, sėdintis neįgaliojo vežimėlyje be jokių judesio ženklų). Rusai net neslėpė, kaip buvo kankinami pagauti „teroristai“, atvirkščiai – buvo pa-

viešinti kadrai, kaip tardytojai nupjau-na vienam ausį ir priverčia jį patį suvalgyti tą nuosavą ausį, o kitą suimtajį kankina elektros laidus prijungę jam prie lytinių organų. Nenuostabu, kad taip kankinami žmonės gali prisipažinti bet ką...

Užtat socialiniuose tinkluose pasirodė įžvalgų, padarytų išanalizavus salėje buvusių ir išgyvenusių išpuolį žmonių nufilmuotus vaizdus: juose į akis krito keletas ramių vyrų, stebinčių veiksmą ir duodančių keistą komandą uždaryti duris, pro kurias bandė pabėgti apšaudomi žmonės. Nėgana to, tie patys vyrukai vėl pasirodė... sulaikant „teroristus“ kažkur pakeliui į Ukrainą. (Kalbėti apie galimybes iš Rusijos patekti į Ukrainą gali tik visiškai šaltakrauvis, nes tarp kariau-

jančių šalių net uodas plyšio nerastų, bet meluojantis kremlius įvaldęs vieną paradokšą – kuo absurdiškesnis melas, tuo sunkiau juo nepatikėti.) Trumpai tariant, didžiausia tikimybė, kad tai pačių rusų darbas!

Kol kas galime padaryti tokias išvadas – Putinui po eilinių rinkimų farsso reikia eilinio preteksto imtis kažkoko suplanuoto teroro, ir tam pateisinti buvo sugalvotas „teroristinis aktas“ pamaskvėje. Tokie patys dalykai Putinui tapus prezidentu jau dėjosi ir anksčiau – prisiminkime daugiabučių sprogdinimus Rusijos miestuose, „Nord Osto“ teatro įkaitų užgrobimą ir „išlaisvinimą“ ir t. t. Tuomet tai tapo pretekstu sunaikinti Čečėniją, o dabar, matyt, rengiamasi „galutiniam Ukrainos klausimo sprendimui“.

JAV skirta parama padės stiprinti kritinius Lietuvos kariuomenės pajėgumus

Praeitą savaitę JAV Kongresas priėmė Vyriausybės finansavimo įstatymą, į kurį įtraukta ir 228 mln. dolerių saugumo pagalba Baltijos šalims (angl. BSI), trečdalis šios sumos bus skirta Lietuvai. JAV parama skiriama Lietuvos kariuomenės kritiniams pajėgumams stiprinti – oro gynybai, jūrinės aplinkos stebėjimui, amunicijai, regioniniam ilgojo nuotolio artilerijos

pajėgumui stiprinti.

„JAV yra strateginė Lietuvos partnerė ir viena pagrindinių Baltijos regiono saugumą užtikrinančių sąjungininkių. Amerikiečiai itin aktyviai dalyvauja įgyvendinant saugumo užtikrinimo priemones Baltijos šalyse, stiprinami regiono saugumą ir stabilumą“, – sako krašto apsaugos ministras Laurynas Kasčiūnas.

Savo kariais, technika ir lėšomis JAV aktyviai prisideda prie mūsų gynybos. JAV yra ir viena pagrindinių Lietuvos partnerių gynybos įrangos įsigijimų srityje. Pastaraisiais metais su amerikiečiais sudaryti susitarimai dėl HIMARS artilerijos sistemų ir AMRAAM raketų įsigijimo, anksčiau yra pasirašytos sutartys dėl 500 šarvuotųjų visureigių JLTV, keturių sraigtasparnių „Black Hawk“,

dronų „Switchblade“ įsigijimo. Be to, Lietuva jau daugelį metų iš JAV perka prieštankines raketų sistemas „Javelin“, įvairių ryšių įrangą. Nuo 2019 m. Lietuvoje nepertraukiamai tarnauja rotuojami JAV kariuomenės batalionai.

2023 m. JAV vien Lietuvai skyrė apie 200 mln. JAV dolerių paramą per įvairius finansavimo mechanizmus.

Pagal KAM inf.

„Bangų mūšos“ trėmimo 75-erių metų sukakties minėjimas Vilniuje

(atkelta iš 1 psl.)

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Vilniaus skyriaus iniciatoriaus vardu turėjau progą pasveikinti susirinkusiuosius ir padėkoti jiems už tokio būdu įprasminimą žuvusiųjų ir kentėjusiųjų už Lietuvą, išgyvenusiujų tremtį, rezistencinių kovų už Lietuvos laivę ir demokratiją praradimus, nukentėjusiųjų nuo teroro sovietų Lietuvoje ir nūdienos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendruomenės narių netekčių istorinę atmintį...

Itin jautriai interpretavo „Priboj“

operacijos ir 1949 m. trėmimo įvykius išgyvenusius tėvų dukterė, poetė Birutė Kanevičienė, LPKTS Vilniaus sk. narė, perskaičiusi jos tėčio, Jono Stašaičio 1949 m. tremtinio, eiles.

Tragiškų įvykių minėjime dalyvavo gausus būrys moksleivių, gimnazistų, skautijos atstovų bei Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos nariai. Kūrinis atliko Vilniaus lietuvių namų moksleivių kamerinis choras (vadovė Judita Taučaitė), vyresnės kartos prisiminimais dalijosi Vilniaus Vydūno progimnazijos gimnazistai (vadovė Rasa Šinkūnienė), kalbėjo jų vadovai. Na, ir

kaip be tremtinių dainų atliekamų vyresnės kartos puikaus choro „Laisvė“ (vadovas Gintaras Skapas). Tai rodo tam tikrą kartų konsolidacijos supratimo būtinybę, kurią savo pasisakyme akcentavo LGGRTC tyrėjas dr. Artūras Grickevičius.

Itin dalykiškai kalbėjo LRS nariai: Valdas Rakutis, Angelė Jakavonytė, Audronius Ažubalis. Buvo pabrėžta, kad „komunistinių režimų nusikaltimų mastas gerokai didesnis negu nacizmo, tačiau tarptautiniu lygmeniu vis dar, skirtingai nei nacizmo, tai neįvertinta. Menkai įvertinta ir jų padaryta žala

žmonijai“, todėl, pasak A. Jakavonytės, „labai svarbu, kad pagaliau Seimas šį antradienį pritarė įstatymo projektui, kuriuo siekiama Lietuvos komunistų partiją (LKP) teisiškai įvertinti kaip nusikalstamą organizaciją“.

Baigdamas minėjimą padėkojau atvykusiems Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendruomenės nariams ir organizacijų vadovams Pranui Ulozui, Onai Sunconovienei, Vladui Sungailai, Sauliui Černai. Itin dėkojame LGGRTC Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus direktorei R. Driaučiūnaitei už kūrybingą talkininkavimą.

Rašyk, kad Lietuvą mes mylim

Ada GRAKAUSKIENĖ

Kuršėnų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje, pasibaigus šeštadienio šv. Mišioms, aukotoms klebono monsinjoro Vytauto Kadžio už parapijos mirusiuosius ir buvusius tremtinius, prisimintas skaudus Lietuvos istorijos įvykis – 75 metai nuo 1949-ųjų tremties, kodiniu pavadinimu „Bangų mūša“.

Dainuoja choras „Tremties varpai“

Įsijautę į Baltojo ir Juodojo metraštininkų vaidmenis, tautos istoriją ir tremtį priminė Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazijos mokiniai. Jie kartu su LPKTS Kuršėnų filialo nariais ir pirmininke Irena Butvidiene bei susirinkusiais į bažnyčią mintimis nuėję nelengvą tautos istorijos atkarpa.

Renginyje dalyvavo ir kalbėjo istorijos mokytoja Violeta Laurutienė, Seimo narės Rimos Baškienės patarėja,

buvusi tremtinė Ada Grakauskienė.

Renginyje lietuvių tautos išverme, gyvybingumu džiaugėsi Baltasis metraštininkas – KLIB abiturientas Donatas Šiurkus, kurio lūpos vis kartojo: „Rašyk, kad Lietuvą mes mylim“. Skambantis renginio leitmotyvas graudino į bažnyčią susirinkusius žmones.

Juodojo metraštininko, kurio vaidmuo patikėtas IGC klasės mokiniui Mangirdui Liaubai, plunksnai teko už-

LPKTS Kuršėnų filialo buvę tremtiniai

rašyti ir padėti susirinkusiesiems priminti liūdnuosius šalies faktus – okupaciją ir tremtį. Šie mūsų tautos istorijos momentai, pasak Juodojo metraštininko, privertė žmones ir liūdėti, ir iškęsti Sibiro šaltį, ir patirti didžiules kančias, ir vėl pagaliau pajusti laisvę.

Buvusių tremtinių – Danutės Baubienės, Liudo Cirtauto, Onutės Gečaitės-Grakauskienės prisiminimus skaitė KLIB abiturientė Kotryna Lučinskai-

tė bei IGC klasės mokinė Ugnė Matulytė. Mokiniam pasiruošti padėjo Lauryno Ivinskio gimnazijos mokytoja metodininkė Raimonda Rumbinaitė. Renginyje dalyvavo ir dainavo „KLIB studija“, kurios vadovė mokytoja Raimutė Majauskienė.

Renginį baigė Kuršėnų buvusių tremtinių choro „Tremties varpai“ (vadovė Jovita Bražukienė) atliekamos dainos.

Šaškių turnyras partizanui Juozui Lukšai-Daumantui atminti

(atkelta iš 1 psl.)

Jis nuolat bendravo su įvairiais partizanais, tarp jų – ir Juozu Lukšai-Daumantu, kuris taip pat yra nakvojęs Arbačiauskų sodyboje. Būtent Juozo Lukšos-Daumanto garbei šį kartą ir skirtas į Kauną iš Dzūkijos atkeliavęs turnyras.

Šaškės moko lyderystės ir sprendimų priėmimo

Generolo Povilo Plechavičiaus kadetų licėjus kaip turnyro vieta pasirinktas ne atsitiktinai – tai ne tik galimybė su šaškėmis ir Lietuvos istorija supažindinti ne tik suaugusius, bet ir moksleivius, tai ir išskirtinė ugdymo įstaiga ruošianti ateities lyderius: šalia bendrojo lavinimo, moksleiviai įgyja ir teisės bei karybos pagrindų. „Šaškių žaidimas yra puiki neformaliojo ugdymo priemonė padedanti lavinti greitą sprendimo priėmimą, strateginį mąstymą: ne veltui šį žaidimą visais laikais mėgo pasaulio lyderiai. Be abejo, mums labai svarbus ir laisvės kovotojo atminimas, todėl džiaugiamės galėję prisidėti prie šio turnyro ir turėti tokių garbingų prie Lietuvos istorijos prisilietusių svečių“, – sakė licėjaus vadovas Ričardas Žilaitis.

Renginio dalyvių atvykusi pasveikinti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininko pavaduotoja, Kauno miesto tarybos narė Rasa Duobaitė-Bumbulienė paantrino: „Tokie renginiai ne tik skatina visuomenės do-

mėjimąsi Laisvės kovomis ir mūsų tautos didvyriais, bet strateginių, taktinių žaidimų lavinami įgūdžiai tikrai gali būti naudingi ir valstybės gynyboje reikalui esant.“ Taip pat turnyro organizatoriams įteiktos LR Seimo narės, Laisvės kovų ir valstybinės istorinės atminties komisijos narės Paulės Kuzmic-

Prie šaškių lentos

kienės padėkos už istorinės atminties puoselėjimą ir Laisvės kovų atminties šventės organizavimą.

Išskirtinėje ugdymo įstaigoje toks savaitgalis – ne išimtis. Čia nuolat vyksta ir daugiau lyderystę, pilietiškumą

ugdanti renginių, veikia tokie didelio populiarumo sulaukiantys būreliai kaip kinologija ar radijo būrelis. „Moksleiviai mokosi, kaip užmegzti radijo ryšį, kaip morzės abėcėlės pagalba bendrauti su visu pasauliu. Tai be galo įdomu – pavyksta „pasikalbėti“ ne tik su vaikais iš kitų šalių, bet ir

šios srities profesionalais“, – pasakojo R. Žilaitis, ir pakvietė šaškių turnyro dalyvius paragauti dar vieno mokyklos išskirtinumo – kareiviškos košės.

Šaškių turnyre Juozui Lukšai-Daumantui atminti dalyvavo 82 dalyviai vaikų ir suaugusių kategorijose iš visos Lietuvos.

Sveikinimo žodį taria LPKTS pirmininko pavaduotoja R. Duobaitė-Bumbulienė

Skelbimas

Balandžio 27 d. (šeštadienį) 12 val. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos salėje (Laisvės al. 39, Kaune) vyks Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio suvažiavimas. Delegatus kviečiame dalyvauti!

LLKS taryba

Trėmimui „Bangų mūša“ – 75-eri metai

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Tęsinys. Pradžia Nr. 12 (1562)

Genės Brazdžiūtės- Rozenbergienės atsiminimų tęsinys

Irkutsko srities Sujetichos stotį pasiekėme balandžio 10 dieną. Žilgorodoko barakuose, buvusiam kalinių lageryje, aptvertame tvora ir su bokšteliais sargybiniams, gyvenome sunkiomis sąlygomis, apie 16 kvadratinį metrų kambarėlyje be jokio baldelio. Naudojomės su kitomis šeimomis nedidele virtuvele.

Statybose dirbo tik tėvelis, turėjęs išmaitinti visus septynis. Statė iš rąstų trobas tremtiniam, nes po mūsų ešlonais iš Aukštaitijos, o vėliau ir Ukrainos atvežė daug žmonių. Be to, čia radome ir 1948 m. tremtinių. Reikėjo apsipirkti su aplinka. Maisto nusipirkti nebuvo. Duonos gaudavome pagal normą, eilėse stovėdavome per naktį. Pradėjo ligos. Maliarija susirgau 1950 m. pavasarį: pagelto liežuvis, akys, iki keturiasdešimties pakilo temperatūra. Net mama neturėjo vilties, kad išgyvensiu. Jau buvo pasiruošusi pakasynų žvakę. Sakė, klieždama verkiau ir prašiau morkų. Mama ėjo nuo vienos rusų trobos prie kitos prašydama morkų. Išgėrusi mamos spausių morkų, temperatūra nukrito, užmigau... Sesutė dėl vitaminių stokos susirgo mažakraujyste.

Antraisiais tremties metais pradėjome rauti jauną pušyną ir ruošti žemę bulvėms ir daržovėms sodinti. Apsigyvenime nuo bado, tačiau sotūs nebuvo. Slapta už geležinkelio ėjome į taigą pasirinkti miško gėrybių. Ten augo riešutai, grybai, uogos, gražios gėlės. Žinoma, už tai galėjo mus komendantūroje nubausti. Jie anksti rytais ir vakarais ėjo per barakus ir tikrino, ar visi namuose, ar kas nepabėgęs. Sakė, kad atvežė mus visam gyvenimui, kad mums, fašistams, taip ir reikia...

1949-ųjų rudenį pradėjau lankyti mokyklą. Lietuvoje buvau bebaigianti ketvirtą, o čia pasodino į trečią klasę. Kai išmokau rusų kalbos, mokslai sekėsi, lietuviai buvo pavyzdys visiems, net ir svetima kalba mokėmės geriau už vietinius. Kad nusipirktume knygų ir sąsiuvinų, vasaromis reikėdavo dirbti. Vyresnėse klasėse reikėjo mokėti už mokslą. Iki šiol esu išlaikiusi kvitus, kai mokėdavome už pusmetį mokyklai po 75 rublius. Rudenį veždavo dirbti į kolūkius, dažniausiai kasti bulvių. Taip gyvendama, Sujetichoje baigiau devynias klases. Sugrįžusi į Lietuvą, dešimtą klasę lankiau Panevėžio 3-ioje rusų vidurinėje mokykloje, nes lietuviškai būtų buvę sunkiau.

Sibire religines šventes švęsti buvo uždrausta, tačiau slapta šv. Velykas ir šv. Kalėdas šventė visose lietuvių šeimose. 1952 m. iš tremties pas tėvus į Sujetichą atvažiavo kunigas Antanas Bitvinskas (1925–2006), kuris slapta ne tik tuokė, krikštijo, bet ir ruošė vaikų Pirmajai Komunijai. Jis iš tremties išleistas 1957 m. žiemą.

Kun. monsinjoras Antanas Bitvinskas buvo gimęs Girkalnio parapijoje (Raseinių aps.), vyriausias sūnus daugiavaikėje ūkininkų šeimoje. Išsiskyrė iš kitų vaikų pamaldumu ir meniška siela.

Dievo ir tėvų noru skirtas būti kunigėliu. 1945 metais baigė Raseinių gimnaziją, o 1949 m. – Kauno kunigų seminariją. Kunigu iššventintas 1948 m. spalio 31 d., nes seminarijos vadovybė didžiųjų trėmimų į Sibirą metais skubėjo

gais žuvo 1949 m. liepos 27 d. Raseinių aps., Raseinių valsč., Žagarės k. (dabar – Raseinių r. sav.). Partizanas nuo 1946 m., buvo Kęstučio apygardos Vaidoto rinktinės štabo viršininkas. 2009 m. balandžio 8 d. jam pripažintas kario sa-

vanorio statusas, suteiktas kapitono laipsnis (po mirties). Kartu su juo žuvo rinktinės vadas Antanas Tamošaitis-Neptūnas (1928–1949), štabo apsaugos būrio vadas Leonas Krulius-Aušrinis (1919–1949) ir partizanai Pranas Laurinavičius-Reinidas (1924–1949), Juozas Malinauskas-Lakūnas (1911–1949), partizanas Šamas (kitais duomenimis – Juozas Dirmeikis-Diemedis (1929–1949)).

Pamenu, kad šeštadieniais jaunimas kuriame nors barake suruošdavo šokius. Įsirengė tinklinio, krepšinio aikštelės, kur rinkdavomės žaisti. Sujeticha atrodė labai niūriai, apšiurę nameliai, tačiau tremtinių brigados ilgainiui pastatė rąstinių namų, iškilo ligoninė, mokyklos, vaikų darželiai, parduotuvės. Ši gyvenvietė prie Birusos upės, Sajanų kalnų papėdėje, prie geležinkelio magistralės Maskva–Vladivostokas buvo pervadinta ir tapo Birusinsku.

Vėliau ištremtiems mano sesei Eugenijai ir broliui Vytautui Sibire leido prisijungti prie šeimos. Mūsų jau buvo devyni žmonės, tad daugiau uždirbome išgyvenimui. Leido apsigyventi atskirame barake. Tėvelis tebevargo statybose, brolis su seserimi įsidarbino techninio spirito gamykloje. Mama nedirbo, tvarkėsi namuose, tačiau dažnai sirgo. Tekdavo neiti į mokyklą ir ją slaugyti.

Po Stalino mirties jau nebetikrino įgaliotinis, mamytė, kaip daugiavaikę motiną, reabilitavo. Ji su nepilnamečiais vaikais galėjo išvykti į Lietuvą. Tačiau nutarė palaukti, kol visi būsimė laisvi. Ta diena išaušo 1956 m. birželį. Išdavė pasus, o mes nutarėme nedelsdami išvažiuoti. Liepos mėnesį jau buvome Panevėžyje. Susitikome po septynerių metų išsiskyrimo su teta, sesute. Nutarėme grįžti gyventi į tėviškę.

Baigusi vidurinę, labai norėjau studijuoti mediciną, tačiau kaip tremtinės nepriėmė, tad pasirinkau Joniškėlio žemės ūkio technikumą. Kelerius metus dirbau pagal paskyrimą, tačiau, kai ištekėjau už dar vaikystėje našlaičiu tapusio Jono Rozenbergo (1937–2001) iš Anciškių kaimo ir jau auginom sūnų Kęstutį (1962–2008), vėliau ir dukrelę Laimą (Talučienė, 1964–2021), tai nuėjau dirbti į biblioteką, vėliau – į knygyną. Kai 1988 m. buvę tremtiniai susibūrė į organizaciją, papildžiau jos gretas, nuo 1989 m. dirbau LPKTS Panevėžio filiale.

Tremties vaizdai blėsta, tačiau nuoskaudos išlieka. Tėvelis mirė 1999 m., mama – dar 1986 m., abu palaidoti šeimos kape Deikiškių kapinaitėse, netoli tėviškės. Panevėžio Šilaičių kapinėse ilsisi ir mano vyras... Sūnus jau irgi miręs, man paliko anūkelius Lauryną ir Eglę, kaip ir dukrelė Laimutė, užauginusi Tada ir Šarūnę... Gyvenimas bėga, rūpesčių užtenka, dabar manimi rūpinasi vaikaičiai, bet praeities skriaudų vis nepalieka.

(Bus daugiau)

1 ir 2 nuotr. Brazdžių šeima Sujetichoje pirmaisiais tremties mėnesiais. 1949 m.

Po Pirmosios Komunijos: antra iš dešinės Pranciška Brazdžiūtė, už kunigo – Bronė Brazdžiūtė. 1954 metai

iššventinti seminariją baigiančius klierikus. 1949 m. kovo 25 d. buvo ištremtas į Baikalą, žemės galą – Olchono salą, kurioje kartu su kitais lietuviams tremtiniais vergiškomis sąlygomis dirbo žuvis apdirbimo pramonėje. Pasitaikius progai, dar tais pačiais metais atsikėlė prie Taišeto, kur gyveno ir mūsų šeima.

Kunigo brolis partizanas Vytautas Bitvinskas-Vyturys (g. 1927 m.) su drau-

Skelbimas

LPKTS buveinės salėje (Laisvės al. 39, Kaunas) atidaryta dailininko architekto, kultūros paveldo vertybių propaguotojo Jono Lukšės paroda „Kauno šventovės“. Autorius pristato 84 veikusių, daugelio ir neišlikusių iki šių dienų, įvairios paskirties, įvairių konfesijų šventovių simboliką, architektūrą.

Maloniai kviečiame besidominčius Kauno istorija aplankyti parodą darbo dienomis 11–16 val.

Partizanų generolas

Dr. Darius JUODIS, istorikas

Pabaiga. Pradžia Nr. 11 (1561)

Vyriausiasis partizanų vadas

Informacija apie vieningos organizacijos sukūrimą palyginti greitai apskriejo partizanų apygardas. LLKS vadovavimą pripažino visi tuo metu organizuoti veikę partizanų junginiai. 1951 metais į bendrą struktūrą įsiliejo ir iki tol atskirai veikę Biržų krašto partizanai.

J. Žemaičiui, tapus aukščiausiu vadu, rūpesčių tik padaugėjo, nes partizaninės kovos sąlygos vis sunkėjo, partizanų gretos retėjo. Ilgam laikui nutrūkdavo ryšiai tarp apygardų, todėl derinti ir priimti sprendimus darėsi sudėtinga. Nepaisant nesklaidumo, J. Žemaitis formavo LLKS vadovybę. 1949 m. LLKS Gynybos pajėgų vadu ir savo pavaduotoju paskyrė A. Ramanauską-Vanagą, taip pat pavaduotojais paskirti J. Šibaila-Merainis ir Leonardas Grigonis-Užpalis. Vado planai buvo išsklaidyti vadovybę, kad ji vienu metu negalėtų būti likviduota.

J. Žemaitis bandė susisiekti su Vakarais. Štai 1949 m. gegužės mėn. iš Vakarų grįžo Kazimieras Pyplys-Mažytis. J. Žemaitis parašė laiškus VLIKui, prašydamas materialinės (ginkluote, pinigais, ryšių priemonėmis ir kt.) ir moralinės (organizuoti antisovietines radijo programas, transliuojamas Lietuvai) paramos rezistencijai. Laiškas per K. Pyplių pasiekė Vakarus 1949 m. spalio mėnesį, bet atsakymo negauta. 1951 m. J. Žemaitis pritarė iš Vakarų grįžusio Juozo Lukšos-Mykolaičio siūlymams rinkti žvalgybos informaciją ir davė nurodymą tai vykdyti.

1949–1950 m. žiemą J. Žemaitis praleido Ariogalos valsčiuje. Slapstantis bunkeriuose irgi kildavo pavojų. Atsižvelgiant į kintančią situaciją, 1950 m. J. Žemaitis nutarė pertvarkyti LLKS struktūrą, vietoj dar nesuformuotų Gynybos pajėgų ir Visuomeninės dalies vadovybės, nutarė įsteigti tris LLKS Tarybos sekcijas: 1-ąją – karinės veiklos, 2-ąją – visuomeninės veiklos, 3-iąją – organizacinės veiklos. Sekcijos vadui tiesiogiai turėjo būti pavaldus srities vadas, tuo atveju, jei ryšys tarp sekcijų būtų nutrauktas ir ilgą laiką negalima atkurti ryšio su vyriausiuoju vadu, sekcija ir srities vadovybė tampa nepriklausomais vadovaujančiais vienetais. Žinoma, šis projektas nebuvo iki galo įgyvendintas, jis nepasiekė visų dalinių, padaryta tik pradžia Vakarų ir Rytų partizanų srityse.

1950–1951 m. žiemą J. Žemaitis praleido Prisikėlimo apygardos Maiornio rinktinėje (Kėdainių ir Dotnuvos rajonuose), ryšiai su juo ėjo per apygardos vadą Juozą Paliūną-Rytą. O pavojai nuolat tykojo šalia. J. Žemaičio apsauga rūpinosi keli partizanai, vadovaujami Antano Kvedaro-Tautvydo. 1951 m. kovo 3 d. visi jie keliaudami užsuko į Pilsupių kaimą, kur netikėtai susidūrė su MGB kareiviais. Partizanams pavyko pasprukti, bet bėgdamas J. Žemaitis paliko maišą su svarbiausiais LLKS dokumentais, kurie atiteko MGB. Paėmę šią medžiagą čekistai suvokė, kas juos paliko, todėl suintensyvino paieškas, bet vado neaptiko. Vė-

liau tie dokumentai, kaip antisovietinės veiklos įrodymas, buvo įdėti į J. Žemaičio baudžiamąją bylą. Taigi J. Žemaičiui visuomet grėsė žūtis arba arešto galimybė.

Nepaisant sudėtingos padėties, Jonas Žemaitis stengėsi palaikyti ryšius ir susitikti su kitais partizanų vadais. 1951 m. balandžio mėn. J. Žemaičiui pavyko susitikti su Šiaurės Rytų srities

Suimtas Jonas Žemaitis. 1953 m. Nuotrauka iš baudžiamosios bylos, saugomos Lietuvos ypatingajame archyve

*„Laimėliui per amžius vaikams Lietuvos.
Kad laisvės nevertas, kas negina jos!“*

Garbingoje ir teisingoje kovoje dėl Lietuvos Laisvės ir Nepriklausomybės

Miškinis

GE - BrVP

Už drąsą ir narsumą kaulynėse bei vykdančiomis uždaviniais

BALTIJOS Apygardos įsakymu Nr. 122 § 4
1947 m. rugpjūčio mėn. 2 d.

Apdovanotas

PASIŪMĖJIMO ŽENKLU

Lai būna garbė tiems, kurie pasiūventusiu, atkakliu ir ryžingu darbu, nebadami nei kieto vargo, nei kančių, nei mirties pavojaus, eina laisvės ir Nepriklausomybės keliu!

PASIŪMĖJIMO ŽENKLO LIUDIJIMAS
 Nr. 122
 1947 m. kovo mėn. 24 d.

1948 m. Jungtinės Kęstučio apygardos vado Jono Žemaičio-Vytauto pasirašytas Genio rinktinės būrio vado pavaduotojo Juozo Burnicko-Miškinio (1920–1945) apdovanojimo lapas, išsaugotas partizano žmonos Aldonos Burnickienės. Už šią nuotrauką autorius dėkoja Valentinui Kemėšui

vadu J. Kimštu-Žalgiriu ir vienu iš Vyčio apygardos vadų Broniumi Karbočiumi-Bite. Artėjant žiemai, J. Žemaičiui nepavykus persikelti į Pietų sritį, lapkričio pabaigoje jis laikinai apsisustojo mažame bunkerioje Šimkaičių miške (Jurbarko rajone). 1951 m. lapkričio mėn. šią slėptuvę, padedant vietos gyventojams Skrickams, įrengė Kęstučio apygardos Vaidoto rinktinės Šarūno tėvūnijos partizanai. Šiame 2 x 3 m dydžio ir maždaug 1,8 m aukščio bunkerioje žiemą planavo praleisti keturi partizanai, tarp jų Juozas Palubeckis-Simas.

Sunkus negalavimas

1951 m. gruodžio 8 d. naktį J. Žemaitis išėjo pasivaikščioti į lauką ir po kurio laiko sukniubo. Sunkios gyvenimo sąlygos pakirto vado sveikatą. Jį surado ir į bunkerį partempė J. Palubeckis-Simas, kuris tapo ištikimiausiu J. Žemaičio bendražygiu. Tai buvo patyręs partizanas nuo 1944 m., gerai

besiorientuojantis miške. J. Palubeckio šeima buvo skaudžiai nukentėjusi nuo sovietų represijų. Žiemos metu, kuomet partizanų judėjimas buvo ribotas, rizikuodamas J. Palubeckis ieškodamas pagalbos. Pavasarį J. Palubeckiui pavyko susisiekti su besislapančiais ir partizanams padedančiais medicinos seserimi Marijona Žiliūte. Pakviesta ji apsigyveno viename bunkerioje su J. Žemaičiu bei broliu ir seserimi Juozu ir Elena Palubeckiais. Pasikonsultavusi su gydytoju, M. Žiliūte ėmė teikti medicininę pagalbą.

1952 m. sausio 30 d. LLKS Tarybos Prezidiumo pirmininkas J. Žemaitis parašė trumpą aktą: „Šiandien dėl ligos nustoju vykdyti pareigas“. Apie tai sužinojo Vakarų Lietuvos srities vadas Antanas Bakšys-Germantas, bet iš karto išrinkti kitą vadą buvo neįmanoma, nes nebuvo tvirtų ryšių tarp apygardų, o naujienos keliavo lėtai.

Bunkerioje gyvenimo sąlygos buvo sunkios – drėgna, trūkdavo oro, todėl partizanų vado sveikata taisėsi lėtai. Iš bunkerio gyventojų išliko gyvos tik abi moterys, bet jos labai taupiai dalijosi prisiminimais apie bendrą gyvenimą. M. Žiliūtė prisiminė J. Žemaitį kaip didelio intelekto, plačios erudicijos žmogų, žinantį, ko siekia, tvirtai besilaikančią savo nuomonę ir pozicijos. Gyvenančiųjų bunkerioje maistas taip pat buvo prastas, bet ir jo gauti buvo sudėtinga. E. Palubeckytė prisiminė: „Kol

suabagauji po kaimus... Žmonės labai norėdavo duoti. Eini eini prašydama. Pas kiekvieną neužsuksi, eini tik pas patikimus“. Taigi tokie yra autentiški paliudijimai.

Nepaisant sunkių gyvenimo sąlygų, J. Žemaitis nenuėjo į visišką apatiją. Nors pats jau negalėjo keliauti, bet jis gaudavo laiškus iš kitų vadų, pas jį kartais apsilankydavo bendražygiai. Spalio mėn. buvo atėjęs ir bunkerioje apie savaitę gyveno minėtas A. Bakšys-Germantas. Pastarasis mąstė apie „Vyčių sąjungos“ kūrimą. Ši organizacija turėjo pratęsti LLKS veiklą tik jau neginkluotomis formomis. Greičiausiai J. Žemaitis irgi pritarė neginkluotai rezistencijai.

1953 m. pavasarį pas J. Žemaitį apsilankydavo Kęstučio apygardos Vaidoto rinktinės vadas Jonas Vilčinskas-Algirdas. Kęstučio apygardos vadui Povilui Morkūnui-Rimantui kilo mintis, kurią J. Vilčinskas perdavė J. Žemaičiui, kad dėl ryšio atkūrimo su VLIKu ir užsienio žvalgybomis bei materialinės paramos gavimo reikėtų keliauti į Vakarų per SSRS–Suomijos sieną. Taigi ir paskutiniai partizanai dar kūrė planus ir turėjo ateities viziją.

Nelaisvės laikas

Sovietų saugumas partizanų vado J. Žemaičio-Vytauto intensyviai ieškojo nuo 1945 m., bet vis ieškodavo tose vietose, kur jo net nebūdavo. Tinkama konspiracija jam padėjo išsilaikyti beveik 8 metus. Bet vis dėlto 1953 m. vasario-kovo mėn., remdamasi suimtujų parodymais ir agentūros duomenimis, MGB nustatė apytikslę vado slapstymosi vietą – Šimkaičių mišką. Sovietų saugumas pavadino J. Žemaitį objektu „Peteris“. Didelė grėsmė kildavo tuomet, kai MGB įsiterpdavo į partizanų ryšių liniją. Šiuo atveju J. Žemaičio ryšiai ėjo per J. Palubeckį. Kiti bunkerį įrenginę partizanai jau buvo žuvę, o suimtieji nežinojo konkrečios slėptuvės vietos. Tiesa, suimtas partizanų rėmėjas Kleopas Skrickis žinojo, nes buvo teikęs medžiagas bunkerio statybai, tačiau apie tai nieko nepasakė. Kitu atveju partizanų vado suėmimas galėjo įvykti kur kas greičiau.

MVD numatė bent kelis priėjimus prie J. Žemaičio, bet labiausiai stengėsi suimti J. Palubeckį-Simą. 1953 m. gegužės 23 d., padedant suimtam, perverbtam partizanui, J. Palubeckį slapta suėmė. Šios operacijos eiga buvo stebima ir Maskvoje. MVD nepavyko iš karto išgauti parodymų iš J. Palubeckio, nors jis pradėtas tardyti dar suėmimo vietoje šalia Šimkaičių miško. Toliau jis intensyviai tardytas dienomis ir naktimis. Tik neatlaikęs didelių fizinių ir moralinių kankinimų, gegužės 29 d. jis sutiko parodyti vado slapstymosi vietą. Lengvabūdiška ir neatsakinga tai vadinti išdavyste (tai mėgsta daryti įvairūs publicistai), nesuprantant aplinkybių, kuriomis žmogus buvo palaužtas ir kiek iki tol prasilaukę nieko nepasakodamas. Galbūt J. Palubeckis tikėjosi, kad bunkerio gyventojai bus pasitraukę iš slėptuvės, nes jis turėjo grįžti gegužės 24 d. Bunkerio šturmui MVD pajėgos pasiruošė.

(keliamą į 7 psl.)

Partizanų generolas

(atkelta iš 6 psl.)

Pro vėdinimo angas buvo įmestos migdomosios dujomis pripildytos granatos. Netekę sąmonės J. Žemaitis, M. Žiliūtė, E. Palubeckytė buvo suimti, tai įvyko 1953 m. gegužės 30 d.

Iš karto po arešto MVD bandė įvairiais būdais paveikti J. Žemaitį idant jis sutiktų bendradarbiauti. Stengiasi jį palaužti dalyvaujant jau anksčiau suimtiems jo bendražygiams A. Zaskevičiui, J. Kimštui ir kt. J. Žemaičiui tai buvo sunkus momentas. MVD bandė „perauklėti“ J. Žemaitį „geruoju“, todėl suteikė geresnes kalinimo sąlygas, tiek geresnį maistą.

Tuomet į valdžią veržėsi SSRS vidaus reikalų ministras L. Berija, pradėjęs reformas, kurių tikslai ir šandien sunkiai paaiškinami. Jis pradėjo nacionalinių kadru kėlimo į vadovaujamas postus sovietinėse respublikose politiką. L. Berija panorą pamatyti suimtą partizanų vadą, todėl pagal nurodymą J. Žemaitis išskraidintas į Maskvą. Birželio 25 d. įvyko paslaptinas L. Berijos ir J. Žemaičio susitikimas. Apie ką konkrečiai jiedu kalbėjo, patikimų žinių nėra. J. Žemaičio baudžiamojoje byloje yra tik įrašas, kad 21.50 val. kalinys išvestas pas L. Beriją, o 22.50 val. grąžintas į kamerą, taigi susitikimas vyko trumpiau nei valandą. Kaip ten bebūtų, bet kitą dieną, 1953 m. birželio 26 d., L. Berija buvo suimtas dėl kitų reikalų. 1953 m. vasarą J. Žemaitis dar tardytas Maskvoje, o rugpjūčio pabaigoje iš ten jis vėl grąžintas į Lietuvą.

Vėliau apie pirmuosius tardymus jis teigs: „Aš nespėjau kaip reikiant išanalizuoti savo politinių pažiūrų, kažkodėl pasidaviau MVD organų darbuotojų įtakai ir po savaitės pradėjau duoti parodymus“. O per teismą jis dar sakys: „Teismo posėdyje man teko matyti žmonių, kurie naudojami galimybe eiti lengvu keliu. Būdamas nenormalioje dvasinėje būsenoje, aš taip pat iš pradžių ėjau šiuo keliu ir padariau didelę kvailystę, todėl atnešiau žalą judėjimui. Ryšium su tuo aš pasmerkiu save aukščiausiai bausmei. Aš džiaugiuosi, kad

vėliau man pavyko atsikvošėti ir grįžti į teisingą kelią.“ Per tardymus J. Žemaitis kalbėjo vis mažiau, paaiškindamas, kad to ar ano negali sakyti, nes tai bus išdavystė ar priesaikos sulaužymas. O nuo 1953 m. spalio 8 d. jis iš viso atsakydavo pasirašinėti tardymo protokolus. Nebendradarbiavo su sovietų saugumu ir kiti jo byloje teisiami pasipriešinimo dalyviai – jo bendražygiai.

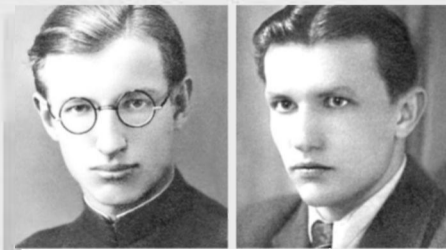
1954 m. birželio 1–5 ir 7 dienomis vyko uždaras Pabaltijo karinės apygardos Karo tribunolo teismo posėdis. Tardymo metu ir teismo metu J. Žemaitis kaltintas ne tik partizanine veikla, bet ir „šnipinėjimu“, nes jis organizavo medžiagos rinkimą užsieniui, turėjo kontaktus su iš Vakarų grįžusiais kovotojais. Taigi kaltinimų skalė buvo išplėsta. J. Žemaitis savo paskutiniame žodyje, pertraukinėjamas teismo pirmininko, pabrėžė: „Visus pogrindžio veiksmus, kurio dalyviu buvau, nukreiptus prieš sovietų valdžią, aš laikau teisingais ir nelaikau jų nusikalstamais veiksmais. Tik aš noriu pažymėti, kiek man teko vadovauti Lietuvos laisvės kovotojų kovai, aš stengiausi, kad ši kova prisilaikytų humanizmo principų. Jokių žvėriškumų aš neleidau. Koks bus teismo sprendimas, man žinoma. Aš vis tiek laikau, kad kova, kurią man teko vesti apie 9 metus, turės savo rezultatus.“ Tai išskirtinė kalba to meto kontekste, panašių pavyzdžių būtų sudėtinga surasti. J. Palubeckis prašė kitiems sušvelninti bausmes, o už juos nubausti jį. Abu vyrai nuteisti sušaudyti. M. Žiliūtė nuteista 25, o E. Palubeckytė 10 metų nelaisvės.

Pagal tų metų praktiką nuosprendžiai-sušaudymai vykdyti Butyrkų kalėjime, Maskvoje. 1954 m. lapkričio 23 d. ten kalėjimo kameroje atlikta paskutinė J. Žemaičio krata, ant kurios protokolo jis atsisakė pasirašyti. J. Žemaičiui nuosprendis įvykdytas 1954 m. lapkričio 26 d.

Peržiūrėjęs jo partizaninę veiklą, nekyla abejonių, kodėl J. Žemaitis tapo vyriausiuoju vadu ir vieninteliu Lietuvos istorijoje partizanų generolu.

Balandžio mėnesio atmintinos datos

- **Balandžio 1 d.** Antroji šv. Velykų diena..
- **Balandžio 7 d.** Pasaulinė sveikatos diena.
- **Balandžio 11 d.** Tarptautinė koncentracijos stovyklų kalinių išlaisvinimo diena. 1945 m. balandžio 11 d. buvo išlaisvinti Buchenvaldo kaliniai Vokietijoje.
- Prieš 115 metų, **1909 m. balandžio 15 d.**, gimė Adelė Dirsytė, Sibiro kalinių maldaknygės „Marija, gelbėk mus“ lageryje sudarytoja (2024-ieji paskelbti Dievo tarnaitės Adelės Dirsytės metais), ir sukanka 65-eri nuo maldaknygės pirmojo leidimo.
- **1922 m. balandžio 16 d.** gimė broliai dvyniai partizanai Bronislovas Liesis-Kaukas, Ėglis, Naktis (1922-04-16–1949-08-13), 1949 m. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, ir Antanas Liesis-Idenas, Tvanas (1922-04-16–1950-?).

Išėkitės ramybėje

Antanas Pridotkas
1932–2024

Gimė Kazliškių k., Marijampolės aps. Po karo šeima palaiškė Laisvės kovotojus – partizanus. Jų namuose slėpėsi du sužeisti partizanai, tai buvo ypač pavojinga, nes jų namuose buvo pradinė mokykla. Partizanai pasveiko ir išėjo toliau kovoti su žiauriu okupantu. Pridotkų šeima kėlė įtarimą sovietų valdžiai. 1948 m. šeima – tėtis, mama ir Antanas (sesei pavyko pasislėpti) – taip pat buvo ištremta į Krasnojarsko kr., Maklakovo gyv. prie didžiosios Sibiro upės Jenisejaus. Gyvenvietėje buvo daug lietuvių tremtinių. Jie kirto medžius, vežė į gyvenvietę, dirbo lentpjūvėse. Ypač pavojingas buvo rąstų plukdymas. 1958 m. šeima grįžo į Lietuvą. Antanas džiugiai sutiko Atgimimą ir Lietuvos Nepriklausomybę. Buvo doras žmogus, tikintysis, gerbiamas kaimynų. Palaidotas Kazlų Rūdos naujosiose kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, sūnų, dukterį ir artimuosius.

Kazlų Rūdos buvę tremtiniai

Užjaučiame

Mirus buvusiai tremtinei Aldonai Trimailovienei, užjaučiame dukteris Aliną, Ireną ir sūnų Viktorą bei anūkus. Tegul nuoširdūs užuojautos žodžiai palengvina jūsų skausmą dėl artimo žmogaus netekties.

LPKTS Jonavos filialas

Asociacijos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga XXXI suvažiavimas

Balandžio 6 d. (šeštadienį) Kauno karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19, Kaunas) įvyks Asociacijos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga XXXI suvažiavimas.

Suvažiavimo darbotvarkės projektas:

10–11 val. delegatų registracija.

11 val. suvažiavimo pradžia (LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas). Įnešamos vėliavos. Lietuvos himnas.

11.15 val. kardinolo Sigito Tamkevičiaus sveikinimas. Tylos minutė.

11.30 val. pirmininkaujančių, sekretoriato rinkimai (LPKTS pirmininkas dr. G. Rutkauskas).

11.35 val. dalyvių skaičiaus, kvoromo paskelbimas. Darbotvarkės, reglamento tvirtinimas (pirmininkaujantys).

11.45 val. suvažiavimo svečių pristatymas. Svečių pasisakymai (pirmininkaujantys).

12.15 val. LPKTS pirmininko pranešimas (dr. G. Rutkauskas).

12.30 val. LPKTS valdybos veiklos ataskaita (valdybos pirmininkas V. Sungaila). LPKTS metinė finansinė ataskaita (valdybos pirmininkas V. Sungaila).

12.50 val. Revizijos komisijos ataskaita (Eugenija Tarbūnaitė).

13.00 val. Etikos ir procedūrų komisijos ataskaita (Irena Vaišnorienė).

13.10 val. pasisakymai dėl atskaitų.

13.20 val. LPKTS suvažiavimo nutarimų (Nr. 1, 2, 3) dėl atskaitų tvirtinimas.

13.40 val. Rezoliucijos. Diskusija dėl rezoliucijų, rezoliucijų tvirtinimas (dr. G. Rutkauskas).

14.00 val. filialų atstovų pasisakymai.

14.20 val. suvažiavimo uždarymas, baigiamasis žodis (dr. G. Rutkauskas).

14.30 val. vėliavų išnešimas.

14.35 val. pokalbiai ir diskusijos prie arbatos LPKTS salėje.

Balandžio 13 d. (šeštadienį) Vilniuje, Pamėnkalnio g. 13 (Karininkų ramovės įgulos salėje, I a.), vyks Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos 27-asis ataskaitinis suvažiavimas.

Darbotvarkė:

10 val. delegatų ir svečių registracija.

11 val. suvažiavimo pradžia.

11.15 val. meninė programa.

11.55 val. dalyvių registracijos – balsų skaičiavimo komisijos pranešimas.

12 val. Suvažiavimo svečių pristatymas. Svečių pasisakymai.

12.50 val. LPKT bendrijos veiklos 2023 m. ataskaitos.

13.10 val. LPKT bendrijos veiklos įvertinimas.

13.30 val. LPKT bendrijos padėkos ir apdovanojimai.

14.10 val. Delegatų pasisakymai, klausimai, diskusijos, atsakymai į paklausimus, rezoliucijos.

14.30 val. suvažiavimo uždarymas, baigiamasis žodis.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
Įmonės kodas 300032645

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com
El. p. lpkts@lpkts.lt

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Spausdino
spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai. Tiražas 800 egz.
Kaina 1,00 euras.

Paroda panevėžiečiui režisieriui Jonui Jurašui

Ona STRIŠKIENĖ

Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekoje lankėmės per du aukštus esančioje parodoje, skirtoje režisieriui Jonui Jurašui. Interaktyvią parodą „Jonas Jurašas. Būties kaina“ parengė Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus, ją išsamiai pristatė parodos kuratorė, muziejaus darbuotoja Liucija Armonaitė. Su atida buvo klausomasi išsamaus pasakojimo, apžiūrėta gausiuose stenduose pateikta medžiaga. Pasakotoja priminė, jog yra galimybė įsigyti Aušros Marijos Sluckaitės-Jurašienės knygą apie J. Jurašą.

G. Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekoje pažiūrėjusios parodą apie kraštiečių režisierių Joną Jurašą

Muziejaus darbuotoja priminė, kad daugelis J. Jurašo spektaklių, pastatytų Lietuvoje, buvo uždrausti arba cenzūruoti. J. Jurašas po 1972 m. uždraustų

rodyti jo spektaklių parašė atvirą protesto laišką LSSR kultūros ministru, Kauno valstybiniam dramos teatrui, Lietuvos teatro draugijai, laikraščio

„Literatūra ir menas“ redakcijai. Po šio laiško režisierius J. Jurašas išmestas iš teatro be teisės į šį darbą kituose miestuose. O iš tikrųjų tai be teisės dirbti

bet kokį valdišką darbą. Tuomet, kurdamas „Lietuvišką legendą“ skulptorius Vladas Vildžiūnas, jį priėmė pas save dirbti. J. Jurašas dirbo akmentišiu. Tik 1974 m. gruodžio mėn. Jono Jurašo šeima buvo leista emigruoti (be teisės grįžti) iš Lietuvos.

Su šeima J. Jurašas turėjo praėiti sunkų išbandymų kelią. Gyveno Austrijoje, Vokietijoje, vėliau JAV. Pastatė spektaklių JAV, Japonijos, Belgijos, Vokietijos, Kanados teatruose. Tik 1990 m. galėjo atvykti savon šalin ir 1990–1992 m. sukūrė spektaklius Kauno dramos teatre, režisavo operas Lietuvos operos ir baleto teatre. Jis yra JAV ir Kanados aukštųjų mokyklų kvietinis profesorius.

Po parodos norintieji turėjo galimybę rašyti laišką Jonui Jurašui. Su meile ir dėkingumu padėkojome už jo gyvenimą ir kūrybą, palinkėjome sveikatos ir sėkmės.

J. Jurašas vaikystėje (iki tėvų žūties) su tėvais ir sese gyvenęs Panevėžyje. Kraštiečiui J. Jurašui rekomendaciją dėl Panevėžio miesto Garbės piliečio vardo suteikimo yra parašęs Lietuvai pagražinti draugijos Panevėžio skyrius. Manome, kad režisierius Jonas Jurašas yra tikrai nusipelnęs šio vardo.

Kas gyvenime svarbiausia?

Verutė NEKREVIČIŪTĖ

Tėvas Stanislovas klausė: „Kas gyvenime svarbiausia?“ Ir pats atsakė: „Išgyventi kuo daugiau laimingų akimirku“. Klaipėdos rajono buvusių tremtinių filialo valdybos narė Gėnia Anužienė parengė projektą „Mūsų širdys plaka išvien“, kuriame numatytos veiklos stiprins fizinę ir psichologinę bendruomenės sveikatos būklę, padės senjorų ir jaunimo bendrystei.

Pirma šių metų veikla „Tapyba ant šilko“. Tautodailininkė Audra Jankeliūnienė jau antrą kartą džiugino moteris. Pirmą kartą mažesni darbeliai ant skarutės, o dabar jau visas šalikas. Atėjusios į tremtinių buveinę radome paruoštus darbo stalus: dažai, teptukai, šalikai, siūlai, vandens stiklinės ir puiki darbinga mokytojos nuotaika. Ji atsinešė savo darbus – ant šilko nuostabūs piešiniai, malonios spalvos. Mums toli iki tokių technikų naudojimo.

Pradėjome ir mes. Atsargiais jude-

siais, pirštai dar neklauso, drąsos dar nėra, tačiau akivaizdu, jog užsispyrimo pakanka. Sukame medžiagą, vyniojame siūlus, nežiūrime, kaip sekasi šalia sėdinčiai, susikaupusios į savo. Mokytoja Audra padeda kiekvienai klausiančiai, pati pataiso, pataria. „Jau baigiau“, – kažkuri džiugiai praneša. Nuoširdžiai visos stengiamės, ir žinoma, baigiame pirmąjį etapą. Rodome, aptariame, mėginame suteikti gautam kūriniumi pavadinimą: gyvatė, žirgas, gumulas...

Antras etapas – dažymas. Didelis darbas pasirinkti spalvų gamą. Ir vėl Audra pataria rinktis tris spalvas. Dauguma ieško geltonos, žalios, rudos. Kai visos jau pasirinko, tai stoji tylą. Mirkom teptuką, spaudžiam ant šilko, mirkom – spaudžiam, mirkom – spaudžiam... Tyla. Pirštai spalvoti, pastangos maksimalios, susikaupimas taip pat. Visoms aišku, kad tai bus vienetiniai darbai, niekas niekur tokių neras. Tad kiekvienos bus pats pačiausias. Baigėsi dažymas, džioviname. Ir, ne-

įtikėtina, liko sunkiausias darbas: kūrinių išlaisvinti iš siūlų. Įrankis tik pirštai, o jie jau nelabai klusnūs. Mokytoja kategoriška – tik su pirščiukais, nes žirklys ar peilis gali sugadinti viską. Ne visos buvom paklusnios.

Pagaliau pavyko išvynioti ir išskleisti kūrinius. Nuostabu. Akys švyti, šypsenos, pagyrimai.

Tėvas Stanislovas klausė: „Kas gyvenime svarbiausia?“ Mes atsakome: „Išgyventi kuo daugiau laimingų akimirku!“ Taip, tikrai laimingos akimirkos!

Dėkojame organizatorėms Ritai Lankutienei ir Gėniam Anužienei, tautodailininkei Audrai Jankeliūnienėi.

„Tapybos ant šilko“ dalyvės

Išskleidusios šalikus, džiaugiamės jų grožiu